

obsah humanismu tvořit jen lidé. Proto naše lidské slabosti a nedostatky (nedokonalost) způsobují jeho značnou absenci v dnešní době. Předvolební hesla o humanismu nemají dnes praktický účinek. Přitom osobnosti, které pracovaly na vzniku naší samostatné republiky, daly jejímu lidu na první místo společného národního programu dvě základní úlohy vyjádřené slovy: „Humanita a vzdělanost“. T. G. Masaryk požaduje nahradit polovzdělání vzdělaností a označuje polovzdělání za problém demokracie. Vezmeme-li v úvahu požadavek Komenského k poslání školy, i aby její třídy byly dílnami lidskosti, snadněji pochopíme Masarykovo stanovisko, že škola má být základem demokratického státu. Aby tomu tak bylo, musí v člověku i v životě škola a celá kultura rozvíjet anatomii dobra. V tom je hlavní smysl kultury i práce školy jako její součásti.

Sleduji-li současné názory na koncepci naší školy, mám za to, že přístup, který by přiměřeným způsobem navazoval na naše vlastní poznání a tradice z nekomunistického období, v nich téměř chybí. Naše škola byla tehdy institucí vzdělávací, výchovnou a kulturní. Umožnila poznat všestranně bohatý obsah naší národní kultury (nejen hudby a písní, ale i slovesnosti) a do značné míry se mu i naučit. Pěstovala osobnost člověka i oblast jeho vztahů.

Zásahy do našeho školství především v období normalizace (po r. 1968) sloužily ideologii, nikoliv člověku. Výsledky vyvolávají obavy už v současnosti. Myslím, že opatření ke zlepšení praktické pedagogické úrovně škol měly už začít na základě poznatků z filozofie a humanitních věd. Nic se nestalo a ztrácí se drahocenný čas. Jsem přesvědčen, že při řešení koncepcie našeho školství je třeba vycházet z národního duchovního základu, aby to opět byla naše škola. Nejde o pohled do minulosti, ale o pravdu a dobro.

Výchovné cíle pro dnešek a zítřek

Blahoslav Kraus

Jednou z klíčových otázek pedagogiky v současnosti jsou základní výchovné cíle. S přibývajícím množstvím životních situací civilizačním rozvojem přibývá i řada dílčích cílů (dopravní, ekologické, rodičovské apod.). Jde však v prvé řadě o cíle globální.

Pedagogická teleologie jaksi „přešlapuje“. Objevila se řada kurikulárních teorií od modelu, který předpokládá jasný a konkrétní program se zřetelně definovanými finálními představami až po model doporučující zcela svobodné a volné rozhodování vychovatele i vychovávaného v pedagogické situaci, model, který se nepokouší předem formulovat požadované výsledky. K té-

to situaci zřejmě vede i složité hledání odpovědi na základní otázky: Kam vlastně lidstvo směřuje? Čeho chce dosáhnout? Historie zatím neposkytuje zřetelný návod. Současné lidstvo se zmitá v řadě problémů, těžkostí, a to často na pokraji katastrof (ekologických, nukleárních). Jako zásadní se jeví soustředit celý intelektuální potenciál člověka na tvořivé hledání zodpovědného východiska z tohoto stavu. Odmítnout tendence stáhnout se do ulity, ale naopak přetavit pocit spolupatříčnosti lidí této planety na pocit spoluodpovědnosti za další její osudy. Tuto základní myšlenku by pak měla každá společnost transformovat do svých podmínek.

Současná „informační společnost“ vyžaduje osobnosti aktivní, tvůrčí se schopnostmi rychlého a pružného rozhodování, pohotové orientace. S tím souvisí nezbytná připravenost k sebevýchově, autoregulaci. Náročné životní situace předpokládají fyzickou i duševní otužilost. Ze zřetelů nelze pus-
tit ideály spojené s lidskostí, humanitou. Výchova podporující sebevědomí, individualitu nemusí být v rozporu s výchovou ke spolupráci, družnosti, schopnostem uvědoměle se podřídit. V konečné podobě by pak vždy mělo jít o účast na pokroku, hospodářském a kulturním rozvoji společnosti.

Jako zásadní se jeví vést k jiným životním jistotám (hodnotám) než ekonomickým. Východiskem by měla být především schopnost orientovat se sám v sobě a následně pak v systému životních sfér (přirodní, společenské, kulturní).

Zdá se, že pro výchovně vzdělávací proces současnosti není skutečně nezbytné formulovat konkrétní finální podobu v jednotlivých oblastech výchovy detailně, spíše je třeba položit důraz na cesty, směry, jakými se ubírat položit dokonale základ k tomu, aby se každý na své úrovni dokázal rozvíjet a pracovat na sobě samém ku prospěchu svému i ostatních.

Předcházející úvahy vedou k tomu, že přes všechny společenské proměny nepozbývá na aktuálnosti a není nijak v rozporu základní představa o všestranně se rozvíjejícím a vnitřně vyrovnaném člověku. Jen takový je schopen prožít svůj život naplno, bohatě, a tím prospět celé společnosti, lidstvu.

Cíl výchovy, J. A. Komenský a my

Josef Mrhač

Efektivnost výchovně vzdělávacího procesu bezprostředně souvisí s obecnou kategorií cíle. Stanovení cíle výchovy představuje východí a záměrné zamýšlení, jež by mělo být pro každého výchovného pracovníka vodítkem, ale i kritériem pro posuzování výsledků práce.